

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО
Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>С - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</i>
Спеціальність	<i>С5 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Врегулювання конфліктів і медіація</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>заочна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>4 курс, 8 семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кредити (120 годин) лекції- 8 год.; практичні (семінарські)- 4 год.; Самостійна робота – 108 год.</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>МКР (ДКР), Залік</i>
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор: Тараненко Микола Миколайович, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права Практичні (семінарські): Тараненко Микола Миколайович, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права taranenkonn@gmail.com</i>
Розміщення курсу	<i>Платформа дистанційного навчання Сікорський / Google classroom</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна «Міжнародне гуманітарне право» (далі – МГП) є вибірковою дисципліною, що відноситься до циклу професійної підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 081 «Право». Вказана навчальна дисципліна присвячена вивченню системи норм міжнародного права, котрі регулюють ведення збройних конфліктів, статус легальних учасників бойових дій, права та обов'язки нейтральних держав. Особлива увага приділяється вивченню міжнародно-правового захисту жертв війни, цивільних об'єктів та культурних цінностей у період збройних конфліктів та захисту навколишнього середовища. Окремо вивчаються обмеження воюючих у виборі методів та засобів ведення військових дій. Завершується вивчення навчальної дисципліни інститутом міжнародно-правової відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права.

Предмет вивчення дисципліни: Міжнародне гуманітарне право (МГП) як галузь міжнародного публічного права, що регламентує правові засади захисту жертв збройних конфліктів і обмеження засобів та методів ведення воєнних дій. Дисципліна охоплює норми, принципи та джерела МГП, його суб'єктів, механізми забезпечення дотримання права, а також особливості застосування МГП у міжнародних та неміжнародних збройних конфліктах.

Після вивчення дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» студент буде знати: основні джерела регулювання ведення збройних конфліктів (Гаазькі та Женевські конвенції), історичні етапи регулювання ведення збройних конфліктів; правові аспекти статусу учасників збройних конфліктів (комбатантів та некомбатантів); права і обов'язки нейтральних та невоюючих держав під час війни; Особливості регулювання статусу воєнного полону та воєнної окупації; поняття та види юридичної відповідальності у сфері міжнародного гуманітарного права (злочини проти миру та безпеки людства та ін.).

Метою викладання навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» є отримання як ґрунтовних теоретичних знань так і здатність розв'язувати складні практичні завдання, пов'язані із міжнародним регулюванням ведення збройних конфліктів, відповідальності за порушення норм міжнародного права в даній галузі.

Вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» сприятиме поглибленню таких програмних результатів:

- Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.
 - Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.
 - Розуміти соціологічні теорії конфліктів та миру, причин та особливостей перебігу регіональних та етнічних конфліктів у світі, методів та процедур їх врегулювання та попередження.
- Загальних компетентностей
- Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
 - Здатність бути критичним і самокритичним.
 - Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
 - Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
 - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
 - Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
 - Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
 - Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
 - Здатність використовувати у професійній діяльності базові знання у галузі природничих і соціально-поведінкових наук.
-

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Навчальна дисципліна «Міжнародне гуманітарне право» є вибірковою для неправничих спеціальностей та вивчається на четвертому курсі бакалаврату.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1 Міжнародне гуманітарне право як галузь міжнародного права та історичний розвиток МГП

Тема 2 Джерела та принципи міжнародного гуманітарного права

Тема 3 Сфера застосування МГП

Тема 4 Правовий статус окремих категорій осіб у міжнародному гуманітарному праві

Тема 5. Захист цивільних об'єктів, а також окремих місцевостей та установ

Тема 6. Заборонені засоби та методи ведення війни

Тема 7. Режим воєнного полону

Тема 8 Режим воєнної окупації

Тема 9. Імплементация та дотримання МГП, відповідальність за порушення МГП

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

Базова література:

1. Мельцер Нільс. Міжнародне гуманітарне право. Загальний курс. Довідкове видання. Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Женева, 2020. 398 с.
2. Міжнародне гуманітарне право. Укл.: Алієв Р.В. та ін. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 598 с.
3. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста. за ред. Т.Р. Короткого. Київ, Одеса. Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. 145с.
4. Репецький В.М., Лисик В.М. Міжнародне гуманітарне право : підручник. Київ. Знання, 2007. 467 с.
5. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ. ФОП Голембовська О.О., 2018. 208 с.
6. Грушко М. В. Міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник / за ред. О. В. Бігняка. Одеса. Видавничий дім «Гельветика», 2022. 136 с.

Додаткова література:

1. Звичаєве міжнародне гуманітарне право. Норми (переклад українською) / Український часопис міжнародного права. № 2. Київ, 2006. С. 7-16.
2. Єлігулашвілі М, Козорог О., Короткий Т., Хендель Н. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник для закладів середньої освіти / за ред. радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т. Короткого. Одеса. Фенікс, 2019. 136 с.

Документи:

1. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях, 12 серпня 1949 р. (I Женевська конвенція 1949 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151#Text (дата звернення 01.04.2025)
2. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, із складу збройних сил на морі, 12 серпня 1949 р. (II Женевська конвенція 1949 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_152 (дата звернення 01.04.2025)
3. Конвенція про поводження з військовополоненими, 12 серпня 1949 р. (III Женевська конвенція 1949 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153 (дата звернення 01.04.2025)
4. Конвенція про захист цивільного населення під час війни, 12 серпня 1949 р. (IV Женевська конвенція 1949 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення 01.04.2025)
5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), 8 червня 1977 р URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення 01.04.2025)
6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру (Протокол II), 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text (дата звернення 01.04.2025)

7. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується прийняття додаткової розпізнавальної емблеми (Протокол III), 8 грудня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g74#Text (дата звернення 01.04.2025)

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

На лекціях застосовуються нові технології навчання, зокрема, мультимедійні електронні засоби (презентації); а також можливі лекції-дискусії з метою активізації навчального процесу. В тому числі, лекції можуть проходити у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання здобувачам щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання або стосовно матеріалу з попередніх тем.

Практичні (семінарські) заняття передбачають обговорення окремих теоретичних положень навчальної дисципліни, розв'язування практичних задач, аналіз ситуацій, із вироблення презентації та обговорення результатів індивідуальних завдань студентів, проведення заходів контролю рівня засвоєння матеріалу. Метою практичних (семінарських) занять є поглиблення знань, які студенти отримують на лекціях, отримання навичок працювати з базами законодавства України, Єдиним державним реєстром судових рішень, веб-сайтами доступу до баз даних Європейського суду з прав людини.

В процесі викладання навчальної дисципліни застосовуються методи «мозкового штурму», кейс-метод, метод Прес, які допомагають покращити результативність і засвоєння матеріалу, допомагають навчити висловлювати свою думку, аргументувати, доводити.

Модульна контрольна робота

Ваговий бал – 10 балів. Модульна контрольна робота відбувається у вигляді тестових завдань. Всього передбачено 20 тестових питань, правильна відповідь на кожне з них оцінюється у 0.5 балів. Межа, яка відділяє успішно складений тест від нескладеного – це більше 60% правильних відповідей. По кількісному значенню – це 12 і більше правильних відповідей. Студенти, які дали 12 і більше правильних відповідей, вважаються такими, що здали тест і отримують бал відповідно до кількості правильних відповідей.

Зміст навчальної дисципліни:

1. ЛЕКЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1 Міжнародне гуманітарне право як галузь міжнародного права та історичний розвиток МГП (1 година)

1. МГП та заборона застосування сили у міждержавних відносинах
2. МГП та міжнародне право прав людини
3. МГП та міжнародне кримінальне право
4. МГП та право нейтралітету
5. Історія розвитку МГП

Тема 2 Джерела та принципи міжнародного гуманітарного права (1 година)

1. Договірні джерела МГП
2. Звичаєве право
3. Загальні принципи права
4. Роль «м'якого права», судової практики та доктрини
5. Принципи МГП
 - А. Принцип рівності сторін конфлікту та відсутність принципу взаємності
 - Б. Принцип встановлення балансу між військовою необхідністю та гуманністю
 - В. Принцип розрізнення
 - Г. Принцип пропорційності
 - Д. Принцип уникнення зайвих страждань

Тема 3 Сфера застосування МГП (1 година)

1. Актуальність та визначення термінів «війна» та «збройний конфлікт»
2. Відмінність між міжнародними та неміжнародними збройними конфліктами .

3. Міжнародні збройні конфлікти
4. Неміжнародні збройні конфлікти.
5. Збройні конфлікти з іноземним втручанням

Тема 4 Правовий статус окремих категорій осіб у міжнародному гуманітарному праві (1 година)

1. Визначення терміну «комбатанти»
2. Учасники *levee en masse* (народне ополчення)
3. «Непривілейовані» або «незаконні» комбатанти
4. Визначення «цивільних осіб» та «цивільного населення»
5. Участь цивільних осіб у бойових діях

Тема 5. Захист цивільних об'єктів, а також окремих місцевостей та установ (2 години)

1. Військові цілі та цивільні об'єкти
2. Об'єкти, що знаходяться під спеціальним захистом
 - (а) Культурні цінності
 - (б) Споруди та конструкції, що містять небезпечні сили
 - (в) Об'єкти, необхідні для виживання цивільного населення
 - (г) Природне середовище
3. Місцевості, що не обороняються, та демілітаризовані зони
4. Організації цивільної оборони
5. Запобіжні заходи при здійсненні нападів та презумпції в разі сумнівів

Тема 6. Заборонені засоби та методи ведення війни (2 години)

1. Захист осіб, вибулих зі строю (*hors de combat*)
2. Не давати пощади
3. Віроломство
4. Неправомірне використання емблем, знаків та уніформ
5. Надмірні ушкодження та зайві страждання
6. Зброя невибіркової дії
7. Природне середовище
8. Зброя, що регулюється окремими нормами
 - (а) Отрута
 - (б) Вибухові експансивні кулі
 - (в) Уламки, які неможливо виявити
 - (г) Міни-пастки та інші пристрої з дистанційним управлінням або таймером спрацьовування
 - (д) Наземні міни
 - (е) Запалювальна зброя
 - (є) Осліплююча лазерна зброя
 - (ж) Касетні боеприпаси
 - (з) Вибухонебезпечні залишки війни
 - (і) Хімічна зброя
 - (ї) Біологічна зброя
 - (й) Ядерна зброя

2. ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практичне заняття 1.

Імплементація та дотримання МГП, відповідальність за порушення МГП

1.1. Імплементація та дотримання норм МГП (2 години)

1. Чинники, що впливають на дотримання МГП
2. Обов'язок сторін конфлікту «дотримуватися та забезпечувати дотримання»

3. Забезпечення дотримання на міжнародному рівні
4. Судове забезпечення дотримання МГП
5. Позасудове забезпечення дотримання МГП

Практичне заняття 2.

1.2 Відповідальність держав (2 години)

1. Відповідальність держави та репарації
2. Індивідуальна кримінальна відповідальність за порушення МГП
3. Міжнародний кримінальний суд. Римський Статут 1998 р.

6. Самостійна робота студента

Самостійна робота студентів полягає у виробленні навичок опрацювання нормативно-правових актів, спеціальної літератури та інших матеріалів, необхідних для належного засвоєння навчальної дисципліни, а також для розвитку сталих умінь до самостійного вивчення і відтворення одержаної інформації.

Основним видом самостійної роботи студентів є підготовка теоретичних питань дисципліни в межах теми, винесених на самостійне опрацювання; вирішення практичних кейсових завдань.

На самостійне опрацювання виносяться

Тема. Режим воєнного полону

1. Міжнародно-правове регулювання режиму воєнного полону
2. Статусу військовополоненого
3. Особливості інтернування шпигунів, найманців та незаконних комбатантів
4. Значення статусу військовополоненого в момент затримання
5. Режим утримання військовополонених
6. Права та обов'язки військовополонених
7. Інтернування та затримання цивільних осіб

Тема. Режим воєнної окупації

1. Загальний захист цивільних осіб, що знаходяться під владою супротивника
2. Громадяни держави противника на території сторони, що воює
3. Мешканці окупованих територій
4. Гуманітарна допомога

№ з/п	Вид самостійної роботи	Кількість годин СРС
1	Підготовка до практичних занять	82
2	Виконання ДКР	20
3	Підготовка до заліку	6
Всього		108

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Вивчення дисципліни базується на поєднанні послідовності вивчення лекційного матеріалу, опрацювання завдань на практичні (семінарські) заняття, самостійної роботи здобувачів з використанням основного і додаткового матеріалу інформаційних джерел.

Відвідування занять

Відвідування лекцій та практичних занять не є обов'язковим, бали за присутність на лекціях та практичних заняттях не додаються. Втім, вагома частина рейтингу студента денної форми навчання формується саме через участь у роботі на заняттях, участь в дискусіях (обговоренні навчального матеріалу). Тому пропуск занять не дає можливості отримати студентам денної форми навчання високий рейтинг.

В тому числі, студенти виконують модульну контрольну роботу. Метою проведення контрольної роботи є виявлення рівня засвоєних знань та опанування навчальної дисципліни. Студенти виконують контрольну роботу, яка складається з теоретичних питань, що виносяться на іспит. При дистанційному навчанні, контрольна робота може бути замінена додатковим кейсовим завданням.

Пропущені контрольні заходи оцінювання

У разі пропуску занять студент може виконати реферат або іншу самостійну роботу за темою, узгодженою з викладачем, або надати підтвердження проходження онлайн-навчання за онлайн-курсом (його частиною) університету або стороннім онлайн-курсом, узгодженим з викладачем.

Правила призначення заохочувальних та штрафних балів

Ключовими заходами при вивченні дисципліни для студентів денної форми навчання є ті, які формують семестровий рейтинг студента. Тому студентам слід брати активну участь у роботі на практичних (семінарських) заняттях, виконувати кейсові завдання та модульну контрольну роботу.

Ключовими заходами при вивченні дисципліни для студентів заочної форми навчання є виконання модульної (домашньої) контрольної роботи.

Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Заохочувальні бали студент може отримати за участь у факультетських, інститутських олімпіадах з навчальних дисциплін, участь у конкурсах робіт та або інших заходах та/або конкурсах (за тематикою навчальної дисципліни); підготовку оглядів наукових праць, тез до науково-практичної конференції, наукових статей та інших наукових робіт (за тематикою навчальної дисципліни); проходження онлайн-курсів із наданням підтверджувальних сертифікатів за тематикою курсу.

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>

Дистанційне навчання

Проведення лекцій, практичних (семінарських) занять відбувається з допомогою технологій інтернет-конференцій. Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується сервіс відеоконференцій Zoom, система підтримки навчального процесу «Електронний Кампус КПІ імені Ігоря Сікорського» та месенджер, за допомогою яких:

- спрощується створення, поширення і класифікація завдань безпаперовим шляхом;
- спрощується розміщення та обмін навчальним матеріалом;
- здійснюється надання зворотного зв'язку студентам стосовно навчальних завдань та змісту навчальної дисципліни;
- оцінюються навчальні завдання студентів;
- ведеться облік виконання студентами плану навчальної дисципліни, графіку виконання навчальних завдань та оцінювання студентів.

Під час навчання та для взаємодії зі студентами використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні та мережеві технології для вирішення навчальних завдань.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Рейтинг студента складається з балів, що він отримує за:

- 1) Опитування на семінарському занятті
- 2) МКР, виконаною за методикою ДКР

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Опитування на семінарських заняттях

Ваговий бал – 60.

Критерії оцінювання відповідей:

54-60 балів – повна відповідь на поставлене питання; студент вільно орієнтується в лекційному матеріалі, правильно та доречно вживає юридичну термінологію, в процесі дискусії висловлює власну думку на означене питання, проблему, доповнює відповіді інших студентів.

45-53 балів – відповідь потребує невеликих уточнень.

36-44 балів – відповідь студента є поверхневою, позбавленою юридичної термінології, студент не відповідає на уточнюючі запитання через неопрацювання лекційного матеріалу.

0 балів - відповідь відсутня.

2. Домашня контрольна робота (ДКР)

Виконання домашньої контрольної роботи за відповідним варіантом (максимальна кількість балів 40) оцінюється за наступними критеріями:

Відповіді на запитання викладені повно, чітко, у визначеній логічній послідовності, що свідчить про глибоке розуміння суті питання. Студент має продемонструвати знання не лише в межах матеріалу лекції, але й підручнику та додаткової літератури. Бажано висловити власну позицію з дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні	36-40
Недостатньо повна або не чітка відповідь на всі поставлені питання та вирішення задачі, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення студента з матеріалом лекцій та підручника; незначні неточності у відповідях	30-35
Неправильна відповідь на питання та недостатньо обґрунтоване вирішення задачі, що вказує на поверхове ознайомлення студента з навчальним матеріалом або значні похибки у відповідях	24-29
Спроба студента висловити власне розуміння суті поставленого питання, але відповідь неправильна.	0

3. Залік

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на передостанньому занятті в семестрі. Здобувачі, які виконали всі умови допуску до заліку і мають рейтингову оцінку 60 та більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи (письмова). Якщо оцінка, отримана за залікову контрольну роботу менша ніж за рейтингом, попередній рейтинг здобувача скасовується і він отримує оцінку з урахуванням результатів залікової контрольної роботи.

Залікова контрольна робота складається з 4 питань. Ваговий бал 1 питання 25 балів.

25-23 балів – повна, чітка, викладена в певній логічній послідовності відповідь на поставлене питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення здобувача не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення здобувачем власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні; здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу.

22-19 балів – не зовсім повна або не достатньо чітка відповідь на всі поставлені питання, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення здобувача з матеріалом лекцій та підручника; незначні неточності у відповідях.

18-15 балів – поверхове ознайомлення здобувача з навчальним матеріалом або значні похибки у відповідях.

0 балів – незасвоєння тем.

Максимальна сума балів складає **100**.

Заохочувальні бали (rs) нараховуються за:

Написання наукової статті, участь у факультетській або університетській олімпіаді, конференції з підготовкою тез доповіді – максимально 10 балів.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Семестровий рейтинг студента формується як сума всіх рейтингових балів, отриманих протягом семестру, а також заохочувальних балів.

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру (семестровий рейтинг R_c) складає:

R_c = 60+40= 100 балів

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	%	Ваговий бал	Кількість	Всього
1.	Опитування на семінарському занятті	60	10	6	60
2.	Домашня контрольна робота	40	40	1	40
	Всього				100

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Невиконані умови допуску	Не допущено

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено Тараненко Микола Миколайович, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права

Ухвалено кафедрою інформаційного, господарського та адміністративного права (протокол № 17 від «21» червня 2025 року)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 4 від «24» червня 2025 року)